

■ Gasòmetre de l'antiga fàbrica del carrer Toledo i escriptura de constitució de la companyia.

La Sociedad Madrileña para el Alumbrado de Gas, primer antecedent de Gas Madrid

Un enllumenat complicat

El 1831-1832 coexistien a Madrid tres projectes d'enllumenat per gas: el de l'Ajuntament per il·luminar la ciutat de forma estable; el de realització d'enllumenats efimers per a celebracions puntuals; i, finalment, el de construir una fàbrica de gas a Palacio per al seu ús privat. Aquests elements van ser el marc d'un desenvolupament difícil i amb complexitats importants.

Per Pedro-A. Fábregas ■ Fotografies: Arxiu Històric Fundació Gas Natural Fenosa

El 20 de febrer del 1846, els anglesos Guillermo Partington i Eduardo Oliver Manby van constituir a Madrid, juntament amb uns altres socis entre els quals hi havia el grup del marquès de Salamanca i amb un capital de 12 milions de rals, la Sociedad Madrileña para el Alumbrado de Gas,

l'objecte de la qual era introduir a la vila de Madrid l'enllumenat públic i particular mitjançant el gas. La constitució del primer òrgan de govern es va concretar amb José de Salamanca com a president, i figuraven com a directores els membres del seu grup: Pedro Surrá, Mariano Carsi, José Buschental i Nazario Carraquiri, a banda dels dos experts anglesos Partington i Manby. No obstant

això, per arribar a aquest punt, van haver d'ocórrer tota mena d'esdeveniments al llarg de 15 anys.

La història va començar quan l'Ajuntament de Madrid va convocar el 3 de març del 1831 un concurs de projectes per il·luminar la ciutat mitjançant el gas, concurs que va ser el primer que es va plantejar a Espanya. Mentre s'estava desenvolupant, el propi Ajuntament va pensar a celebrar unes il·luminacions de gas efímeres per celebrar el naixement de Maria Luisa Fernanda, segona filla de Fernando VII, celebració que el rei va autoritzar designant per a la seva realització José Roura, titular de la càtedra de Química de la Junta de Comerç de Barcelona. D'altra banda, el ministre d'Hisenda, López Ballesteros, també va convèncer el rei de la utilitat de construir una fàbrica de gas per al servei del Real Palacio de Madrid, i es va designar per al desenvolupament del projecte José Luis Casaseca, titular de la càtedra de Química del Reial Conservatori de Madrid.

Primers passos. Amb tots aquests elements es va aconseguir el 1832 realitzar les il·luminacions efímeres previstes, i a l'any següent, inaugurar la fàbrica per a l'ús exclusiu de Palacio Real, així com adjudicar la concessió de l'enllumenat definitiu de la Villa a Viejo Medrano.

Però els anys van anar passant i el concessionari, Viejo Medrano, es perdia en discussions amb el director de la fàbrica de Palacio; però no desenvolupava realment cap activitat. Més endavant, la concessió va començar a passar per diferents mans, fins i tot les dels empresaris del gas de Barcelona, Charles Lebon i José Gil, que començant molt més tard havien aconseguit il·luminar els primers fanals de Barcelona el 1842, però tampoc van aconseguir que el procés avancés, i va continuar el canvi de titulars de la concessió.

Finalment, el 1846, els anglesos Partington i Manby, amb el suport del grup del marquès de Salamanca, van aconseguir la concessió, van crear l'empresa i es van posar en marxa. Es va construir la fàbrica per destil·lar carbó a l'emplaçament de Ronda de

■ Vista general de la fàbrica del carrer Toledo.

Toledo, on en aquests moments hi ha la seu social d'Enagas, i es van realitzar les primeres proves d'enllumenat al passeig del Prado i al carrer del Lobo, posant en marxa el sistema el 1847.

Superats els primers problemes, sembla que l'horitzó deuria aclarir-se, i molt més quan l'1 d'abril del 1848, la Sociedad Madrileña va començar a ser addicionalment el gestor de la fàbrica del Real Palacio.

No obstant això, l'11 d'abril del mateix any, se celebrava junta d'accionistes de la societat i l'escenari va ser radicalment diferent: la crisi de la Borsa de Madrid, que havia enfonsat gairebé totes les societats per accions creades en els últims anys, també afectava la Sociedad Madrileña; el marquès de Salamanca havia fugit d'Espanya i la societat feia pràcticament fallida. Els directors anglesos van ser substituïts inicialment per Melitón Martín de Bartolomé, i el setembre del 1848, per Gregorio López Mollinedo, amb qui va començar una certa estabilització de l'activitat, tot i perdre la gestió de la fàbrica del Real Palacio, que va aconseguir José Manby, germà d'un dels creadors de la Sociedad Madrileña.

La solució definitiva arribaria uns anys després, quan a Espanya es van regular amb la Llei de 28 de gener del 1856, les Societats de Crèdit. Una d'aquestes, el Crédito Mobiliario Español, filial del Crédito Mobiliario francès dels germans Pereire, va prendre el 1856 el control de la societat del gas de Madrid dins d'una estratègia de desenvolupament de mines de carbó a Palència, ferrocarrils a la zona nord d'Espanya i un gran consumidor de carbó al final de la línia de ferrocarril a Madrid: la companyia de gas, amb la qual cosa s'assegurava vendre el carbó i un mínim d'ocupació de la capacitat de transport de la via fèrria.

Més endavant, la societat canviaria de nom el 1865 pel de Compañía Madrileña de Alumbrado y Calefacción por Gas fins al 1917, en què és municipalitzada per l'Ajuntament de Madrid. Per al procés de desmunicipalització desenvolupat el 1921, es crea una nova societat denominada Gas Madrid, S.A. que finalment serà absorbida per Catalana de Gas el 31 de desembre del 1991, constituint-se així Gas Natural sdg, S.A. ■

La història va començar quan l'Ajuntament de Madrid va convocar el 1831 el primer concurs a Espanya de projectes per il·luminar la ciutat mitjançant el gas